

REFLEKSIJA

JAZ, AVTOR

Sen 59, prva produkcija Glejevega projekta

Sen 59, prva produkcija Glejevega projekta *Prvenec*, je gledališka refleksija o problemu solipsizma. V tem smislu gre tudi za alegorijo o pisanju. V središču uprizoritve je vprašanje, ali je dvojstvo nekaj realnega ali umišljenega. Odgovor, kot ga podaja *Sen*, se zdi jasen. Dvojica nastopajočih je le navidezna dvojica. Kakršnokoli dvojstvo nasploh je le umišljeno, kajti edina resničnost je – *avtor*. »Ona« je avtorjeva fantazijska predstava drugega; »on« je avtorjeva fantazija samega sebe; oba pa obstajata le v črni škatlici avtorske zavesti, od znotraj popisani s spomini in domišljij-skimi scenariji. Vse, kar se lahko zgodi na tem notranjem prizorišču, ne bo nikdar prekinilo zaprtosti v jaz.

Sen 59, prva produkcija Glejevega projekta

Po drugi strani pa je ta vtis nemara zavajajoč. Tudi če oba lika živita v eni in isti lobanji, sta še zmeraj *dva*, drug drugemu tuja in nezdru-žljiva. Erotizem, pajdaštvo, trenja, konflikt, pa pobotanje in nežna skrb, vse dogajanje daje močan vtis, da ima igra dva samostojna pola: da je *umišljeni drugi* kljub vsemu na nek način *realno drugi*. *Sen* tako v svojih niansah in ob neprestanem ironiziranju lastnih aksio-mov nakazuje možnost, da je avtizem avtorja morda le navidezen.

Sen 59, prva produkcija Glejevega projekta

***

Po uprizoritveni plati je *Sen 59* plod skupnega dela, ki na praktični ravni demantira nujnost avtorske »zaprtosti v lastno glavo«. **Tibor Hrs Pandur**, avtor besedila, je pri uprizoritvi sodeloval tudi kot dramaturg, scenografija pa je skupno delo Hrs Pandurja in režiserke Tatjane Peršuh. Avtorstvo predstave je v tem smislu dvojno, uprizoritev je rezultat dejav-nega in, kolikor je videti, produktivnega sode-lovanja med piscem in režiserko.

Takšen pristop k uprizarjanju sodobnih dram-skih tekstov je, kot se zdi, pri nas dokaj redek. Kolikor je slovensko gledališče, kot pravi ute-čena modrost, »režisersko« gledališče, dram-skemu piscu v procesu nastajanja uprizoritve pogosto pripade precej bolj obrobna vloga. Po eni strani lahko dramatik s svojo prisotnostjo siloma usmerja gledališki proces, igra vlogo »avtorja«, ki si pridržuje pravico do veta na režijske rešitve, ki so v neskladju z njegovo osebno vizijo. Priložnost za tovrsten neposre-dni nadzor dobijo pač predvsem uveljavljeni

dramatiki. Vse pogosteje pa režiser dramsko besedilo (če že ni njegovo lastno) dojema le kot »predlogo« za uprizoritev, z vso ohla-pnostjo, ki jo izraz lahko implicira. V najslab-šem primeru mu je odveč že osnovna nujnost razumevanja besedila in s tem dramatikove misli. Pisec je tedaj samo dobavitelj teksta, ki ga režiser lahko kroji po lastnih željah.

Tovrsten enostranski pristop ima lahko dokaj boren izid, saj se utegne zgoditi, da drama in njena postavitev estetsko ali idejno nista uglašeni, ali pa uprizoritev tekst celo skopi. Če gre za novo besedilo, kakor v primeru *Sna 59*, se zdi, da je ob pomembnosti krstne upri-zoritve (kajti ta je prav lahko tudi edina) zelo smiselno, da pisec v času njenega nastajanja igra več kot le obrobno vlogo – vsaj v kolikor se nismo pripravljeni povsem odpovedati ideji *dramskega* gledališča. Zato je razširitev vloge dramatika, ki naj z režiserjem aktivno sodeluje pri nastajanju uprizoritve, koncept, ki ga je vredno jemati resno. Absolutna avto-nomija režije se namreč lahko konča z obupa-nimi pozivi (sicer ne režiserjev samih), ki jih je slišati v spekulacijah o »krizi« slovenske dra-matike: *»Kje ste, tekstopisci?!«*

Pri *Snu 59* je bilo sodelovanje med piscem in režiserko po vsej verjetnosti ključno za končni učinek; besedilo je namreč zelo odprto, dia-log med Njim in Njo skorajda ne vsebuje napotkov o scenografiji, kostumu, gestah in gibanju. Vse omenjeno pa je konstitutivno za celovitost predstave. Dialog med likoma bi lahko na podlagi golega zapisa interpreti-rali na zelo različne načine; atmosfera, ton, domet in ideja uprizoritve bi bili lahko zelo drugačni, kot dejansko so. Uprizoritev *Sna 59* se potemtakem kaže kot rezultat kontinuiran-ega dialoga med Hrs Pandurjevim videnjem lastnega teksta, ki je na ta način nedvomno prišlo do izraza, in režijskim branjem Tatjane Peršuh.

Za dramskega pisca in za dojemanje dram-skega teksta nasploh pa je pomembno tudi, da tovrstno sodelovanje, če je produktivno, vodi v drugačen način pisanja. Drama ni zaključena za pisalno mizo, temveč nastaja tudi sproti, ob konkretnih režijskih proble-mih. Dramskega teksta, četudi gre za bolj ali manj samostojno dramo, kot je *Sen 59*, avtor ne dojema kot nekaj *avtonomnega* in nedota-kljivega, temveč kot zasutek, »delovno ver-zijo«, ki se bo dokončno izoblikovala med delom na uprizoritvi. Popravljanje, dopolnje-vanje in drugi posegi v besedilo pa se tedaj precej razlikujejo od splošno razširjene prakse »črtanja«, če jo izvaja režiser sam. Tu se namreč režiser ob sodelovanju s piscem

zaveda potrebe po hermenevtičnem pristopu do besedila, po interpretaciji in razumevanju; pisec pa spoznava, da se lahko njegov tekst kot *drama* uresniči samo v neposredni nave-zavi na svoje odrsko udejanjenje. Sodobna drama je lahko drama, samo če je vanjo vpi-sana nujnost uprizoritve, z vsemi težavami in nenadejanimi uvidi, ki jih to dejstvo prinaša.

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

nov zagon, da se lotim razvijanja teksta. Pri-pombe in okusi so različni, a nelogičnosti in napake so zaznane – in to mi v veliki meri pomaga.

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

čena sta mi bila dva mentorja. Režiser Jaša Jamnik in Rona Žulj, dramaturginja in drama-tičarka iz Zagreba. Oba sem poznala le preko njunega dela. Tako se je spet pojavil cmok v želodcu, grlu, ledvicah in vseh ostalih notra-njih organih. Najbolj me je žrlo vprašanje, ali se jima bo sploh zdelo kaj smešno, ali pa bo najbolj smešno moje prepričanje, da sem napisala komedijo. To, da bom popravljala strukturo teksta, replike ipd., me niti ni skr-belo. A tudi to delavnico sem občutila kot uspešno. Pravzaprav je bila pravo razkošje, saj sta se z menoj ukvarjala kar dva mentorja. Režiserjevi pogledi na tekst se kar precej raz-likujejo od dramatikovih. To so dragocena opozorila, kaj je sploh možno izvesti na odru; opozoril me je na momente, ki jih sama nisem niti opazila: da sem imela, denimo, sem in tja prazen oder. Najbolj me je veselilo, ko sta se zasmejala. Skupaj smo pregovarjali replike, se spraševali, kaj deluje in kaj ne. Ker imam v tekstu dva moška lika, je bilo veliko govora o tem, kako napisati verjeten dialog med njima. S tem sem si kar precej belila glavo. Namreč, ni enostavno predvideti, kako se dva moška pogovarjata na samem, če si ženska ... Tekst je bilo potrebno tudi strukturno urediti, tu pa je precej dodala Rona. Izvrstna kombina-cija mentorstva je bila tudi v tem, da je šlo za moškega in žensko. Zdelo se mi je, da pokri-vata vse vidike. V slabem tednu sem napisala še tri verzije. Spodbuda mentorjev je bila spet neverjetna, a precej zagonetna, saj mi nista niti nakazala, kako bi lahko kakšen problem rešila, le opozarjala sta me, kaj deluje in je dobro, kaj deluje, a verjetno ne v želeno smer in kaj sploh ne deluje in zakaj. Po zaključku delavnice sem napisala še eno verzijo in po bralni uprizoritvi naredila še nekaj popravkov. Največja skrb, ali je *Dvojni aksel* sploh sme-šen, pa me je zapustila. Gledalci bralne upri-zoritve so se smejali.

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

Teden nove drame

PREDSTAVITEV

SOOBLIKOVANJE

»AVTORJA«

Možnosti uprizarjanja in razvijanja dramskih besedil je v Sloveniji vsako leto več. Letos se bo pri nas prvič odvila delavnica dramskega pisanja pod imenom ***Teden nove drame***. Ta projekt se je kalil že nekaj let. Začeli so ga na festivalu Sterijino pozorje v Novem Sadu, letos pa je dobil mednarodne razsežnosti.

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

MIHA MAREK

^[1] Sen 59, prva produkcija Glejevega projekta

^[2] Sen 59, prva produkcija Glejevega projekta

Pri tovrstnih delavnicah ni tako pomemben sam rezultat, temveč proces, skozi katerega mladi pisci – ki v glavnem nimajo priložnosti videti svojega teksta na odru – dobijo priložnost za kreativni proces, ki jim omogoča vpogled v njihovo delo, uvid v realizacijo, česar sicer ne morejo doživeti, izkusiti. Proces dela na delavnicah ni ozko definiran ali vnaprej določen, tako je tudi sam projekt nekakšno delo v nastajanju. Projekt se razvija, se sooča s problemi, nekaj uspe, nekaj drugega propade. Vendar imajo njegovi snovalci nekaj ciljev, ki jih želijo doseči: predvsem promocijo novega dramskega izraza in razvoj teksta, ki vključuje delo z mladimi pisci. Ob tem pa razvijajo tudi mednarodno sodelovanje in prepletanje kultur.

Do branj procesualno nastajajočih besedil bo prišlo štirikrat, najprej na dveh delavnicah, nato še na dveh festivalih. Ob branjih bodo vzpostavili tudi forumsko atmosfero, torej pogovore, javna srečanja, tribune, prevajanja itd., pri čemer upajo, da bodo pritegnili čim širši krog mladih gledaliških navdušencev in profesionalcev na enem mestu. Tovrstna druženja so se namreč v zadnjih letih izkazala kot zelo koristna, uspešna in plodna.

Festival dramske pisave

22. – 25. november 2008

PROGRAM

BRALNE UPORIZITVE
v dvorani Duše Počkaj, Cankarjev dom

23. 11. ob 16.00
Miha Mazzini: Prst
24. 11. ob 16.00
Alenka Hain: Vedno ob sobotah
25. 11. ob 16.00
Simona Hamer: Taubeka

Bralnim uprizoritvam sledijo pogovori z avtorji in ustvarjalci bralnih uprizoritev.

PONOVITVE KRSTNO UPRIZORJENIH DRAMSKIH BESEDIL
v Gledališču Glej (z angleškimi podnapisi)

22. 11. ob 18.00
Tibor Hrs Pandur: Sen 59
23. 11. ob 18.00
Zalka Grabnar Kogoj: Ampak Dane
24. 11. ob 18.00
Simona Semenič Scott: Nisi pozabila, samo ne spomniš se več

DELAVNICE DRAMSKEGA PISANJA
(v organizaciji festivala Teden slovenske drame, Prešernovo gledališče Kranj, in v sodelovanju s festivalom Sterijino pozorje, Novi Sad)

Udeleženske:
Neja Repe: Zbiralci kosti
Mentor režiser: Jure Novak
Mentor dramaturg: Zalka Grabnar Kogoj

Simona Hamer: Avto
Mentor režiser: Ajda Valcl
Mentor dramaturg: Milan Marković

Vanja Nikolić: Real connection
Mentor režiser: Jaka Andrej Vojevec
Mentor dramaturg: Amelia Kraigher

Tamara Šuškić: Plovidba
Mentor režiser: Nebojša P. Tasić
Mentor dramaturg: Simona Semenič Scott

Izbor šteje torej štiri naslove tekstov, ki so jih izbirali v vsaki državi posebej. Dva so izbrali v Beogradu brez natečaja, medtem ko so v Ljubljani objavili razpis.

»V Ljubljani smo pripravili razpis, nato se je vodstvo Gleja odločalo, kaj izbrati. Prišlo je vsaj deset besedil, izbirali pa smo tiste, ki – kot rečeno – niso dokončani, ampak v sebi nosijo neko posebno avtorsko noto. Tiste, ki nudijo možnost nadgradnje, dodatnega dela. Niso nas zanimali zaključeni teksti, ampak dela, ki so nekakšen zapis, osnova, vendar puščajo možnosti. Teksti, ki ponujajo zaokroženo zgodbo, ki dajejo vtis o "drami", a hkrati puščajo še dovolj prostora za delo na njej. V preteklih letih smo imeli primere, ko smo sprejemali tako rekoč zaključena dela, avtorji so prišli na delavnico, a za spremembe, vplive niso bili dovzetni in jih niso sprejemali. Delavnica v takih primerih ni smiselna. Pri naših delavnicah je namreč ključno delo z avtorjem, ker se dela ne samo na tistem projektu, ki ga vzamemo, ampak se nam zdi pomemben tudi vpliv delavnice na avtorjevo nadaljnje delo; gre za sooblikovanje "avtorja". Izkušnje, znanje, kar mu omogočijo delavnice, naj bi uporabljal tudi pri svojem nadaljnjem delu. Bralne vaje pomenijo za pisca izjemno doživetje, v našem primeru bo to doživel štirikrat. Lahko prehajajo iz enega v drug gledališki prostor in ta proces prav gotovo obogati vsakega pisca,« pojasnjuje Simona Semenič Scott.

Iz Srbije tako prihajata *Real connection* Vanje Nikolić in *Plovidba* Tamare Šuškić (soavtorici sta Tanja Marković in Ana Seferović). Izbrana slovenska teksta pa sta *Avto* Simone Hamer in *Zbiralci kosti* Neje Repe.

URŠA ADAMIČ

Festival dramske pisave 2008 pripravlja Gledališče Glej

www.glej.si, www.pre-glej.si

v soorganizaciji s Cankarjevim domom,
Tednom slovenske drame Prešernovega gledališča Kranj

ter v sodelovanju z novosadskim festivalom Sterijino pozorje.

www.pozorje.org.yu

Zbornik dramskih besedil, *Dramober 2008*,
je sozaložil Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.

Delavnice dramskega pisanja potekajo od 20. do 25. 11. v prostorih
Gledališča Glej in galerije Ganes Pratt.

[GALERIJA GANES PRATT](http://www.galerijaganespratt.si)

Dramočlen

bilten Festivala dramske pisave

Gledališče Glej & Cankarjev dom, 22. – 25. november 2008

sobota, 22. november 2008

1

Tibor Hrs Pandur SEN 59

Režija:

Tatjana Peršuh

Dramaturgija:

Tibor Hrs Pandur

Scenografija:

**Tatjana Peršuh in
Tibor Hrs Pandur**

Kostumografija:

Nataša Peršuh za SQUAT

Asistentka kostumografije:

Petja Zorec

Lektorica:

Tatjana Stanič

Grafično oblikovanje:

Blaž Krump

Oblikovanje luči:

Andrej Petrovčič

Igrata:

Nina Ivanišin

Vito Weis

Izvršna producentka:

Simona Hamer

Produkcija:

Gledališče Glej

Datum premiere: 16. 9. 2008